

Nguồn cội của các không gian công cộng tại các đô thị

The origins of public spaces in urban areas

Ngày nhận bài: 13/11/2020

Ngày sửa bài: 25/11/2020

Ngày chấp nhận đăng: 7/12/2020

TH.S. KTS HUỲNH THỊ HỒNG THÚY

TÓM TẮT

Không gian công cộng được hiểu là không gian phục vụ chung cho nhu cầu của nhiều người. Không gian công cộng được thiết kế và duy trì tốt có thể tạo ra nơi chốn cho các hoạt động chính thức và không chính thức ở nhiều lĩnh vực như kinh tế, văn hóa, giải trí..., giúp người dùng tận dụng đa dạng các dịch vụ trong đô thị. Bằng cách khảo sát, so sánh một số không gian công cộng trên thế giới và Việt Nam - Bài viết trình bày về quá trình phát triển của không gian công cộng trong đô thị. Đầu tư vào hạ tầng không gian công cộng giúp cải thiện năng suất đô thị, cho phép người dân tiếp cận tốt hơn với các dịch vụ công cộng.

Từ khóa: Không gian công cộng.

ABSTRACT

Public space is understood as a space that serves the needs of many people. Well-designed and well-maintained public spaces can create spaces for formal and informal activities in many sectors such as economy, culture, entertainment ..., helping users make the most services in the city. By surveying and comparing some public spaces in the world and in Vietnam - The article presents the development of public spaces in urban areas. Investing in public space infrastructure improves urban productivity and gives people better access to public services.

Keywords: Public space.

Th.S. KTS Huỳnh Thị Hồng Thúy

Khoa Kiến trúc, Trường ĐHXD Miền Tây

Điện thoại: 0989756769

Email: huynhthihongthuy@mtu.edu.vn

1. Giới thiệu

Sự hình thành, phát triển và thay đổi của không gian công cộng phụ thuộc vào sự phát triển và đặc điểm của đời sống công đồng, vốn không giống nhau giữa các nền văn hóa khác nhau và ở các thời điểm khác nhau. Một không gian công cộng đa chức năng, đảm bảo chất lượng tốt và được kết nối tốt, phản ánh sự khác biệt về giới tính, tuổi tác và sắc tộc trong cách mọi người sử dụng không gian này là rất quan trọng.

2. Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp nghiên cứu bao gồm thu thập thông tin, phân tích tổng hợp tài liệu.

3. Vai trò của không gian công cộng trong đời sống đô thị

Không gian công cộng tạo thành bối cảnh cho các hoạt động: thương mại, lễ hội văn hóa, vui chơi giải trí... của thành phố, cung

cấp cơ sở hạ tầng cho người dân đô thị. Không gian công cộng có thể xem là một phòng khách ngoài trời cho cư dân thành phố; là một phần quan trọng của cuộc sống đô thị, giúp nâng cao về đẹp và chất lượng môi trường của các khu phố.

Không gian công cộng thường được hình thành dưới hai dạng:

- Không gian công cộng được bố trí, đầu tư có chủ đích. Dạng không gian này có nhiều hình thức như: công viên, đường phố, vỉa hè, sân chơi giải trí, chợ...

- Không gian công cộng được hình thành một cách tự phát do người sử dụng tạo ra. Dạng không gian này có thể là khoảng trống giữa các tòa nhà hoặc lề đường, gầm cầu, đây thường là không gian gần gũi đối với nhiều người đô thị.

Tổ chức không gian công cộng tốt đóng một vai trò không nhỏ trong việc thúc đẩy sự gắn kết xã hội, thu hút cộng đồng vào thiết kế, quản lý và bảo trì không gian công cộng bởi: Không gian công cộng cung cấp chỗ cho sự tương tác văn hóa và xã hội, thúc đẩy sự hòa nhập; Giúp tăng cường sức hấp dẫn của đô thị và thúc đẩy du lịch; Một mạng lưới không gian công cộng tốt có thể giúp cải thiện sức khỏe thể chất và tinh thần của người dân bằng cách khuyến khích họ đi bộ, tham gia các hoạt động ngoài trời, giúp giảm căng thẳng và cung cấp một môi trường trong lành.

4. Một số không gian công cộng trên thế giới và Việt Nam

4.1. Một số không gian công cộng trên thế giới

Trên thế giới, không gian công cộng xuất hiện rất sớm từ thời cổ đại và không ngừng phát triển cho đến ngày nay với nhiều loại hình khác nhau nhằm đáp ứng nhu cầu phát triển của xã hội.

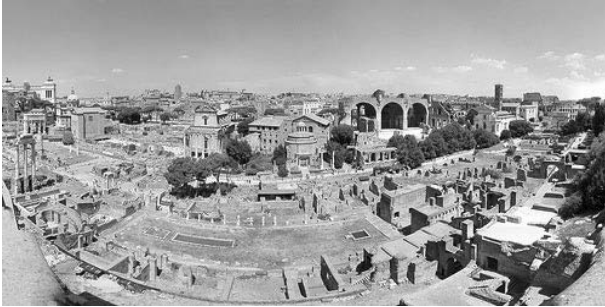
Ở thời cổ đại và trung đại, không gian công cộng chủ yếu là các quảng trường – nơi diễn ra các hoạt động chính trị, thương mại, văn hóa... Quảng trường thời kỳ này thường có quy mô lớn, mang tính biểu tượng của đô thị.

Agora là nơi lộ thiên để hội họp ở các thành bang Hy Lạp thời cổ xưa. Chung quanh agora này là các tòa nhà công cộng, trụ sở tòa án nhân dân cùng các tòa nhà hành chính; đây cũng là nơi họp chợ, nơi diễn ra đa số hoạt động chính trị, văn hóa, kinh tế, xã hội của người dân. Các agora cũng phục vụ cho các buổi biểu diễn sân khấu. Những người tự do đến đó không chỉ để giao dịch kinh doanh mà còn tản bộ thể dục, nói chuyện hàn huyên - một thói quen thường được các nhà thơ truyện tranh nhắc đến

Hình 1: Quảng trường Hy Lạp [11]

Forum - quảng trường - là khu trung tâm hành chính, tôn giáo và thương mại của người La Mã cổ đại. Ban đầu, forum vốn là nơi họp chợ, lâu dần nơi đây trở thành trung tâm sinh hoạt của người La Mã. Đây chính là nơi Nghị Viện hội họp bàn thảo những luật lệ, nơi mở những phiên tòa xử án, tổ chức những buổi tế lễ, cầu nguyện, những lễ hội ăn mừng chiến thắng hay đám tang những chức sắc quan trọng.

Hình 2: Forum - quảng trường La Mã cổ đại [5]

Quảng trường Piazza del Campo là một trong những quảng trường từ thời trung cổ vĩ đại nhất châu Âu, đây là không gian công cộng chính của trung tâm lịch sử Siena, Tuscany, Ý. Hiện nay, nơi đây vẫn diễn ra những cuộc đua ngựa được tổ chức hai lần mỗi năm – Palio di Siena – có đường đua vòng quanh quảng trường.

Hình 3: Quảng trường Piazza del Campo, Ý thời trung đại [6]

Ngày nay, không gian công cộng rất đa dạng như công viên, quảng trường, bờ sông, tuyến phố... nơi người dân có thể gặp gỡ, trò chuyện, nghỉ ngơi thư giãn. Đó cũng là nơi mọi người có thể mua sắm hoặc ngồi nhâm nhi tách cà phê, đắm mình vào cảnh vật xung quanh.

Hình 4: Công viên Ueno (Nhật Bản) [10]; Đường sông ở Savannah, Georgia [12]

4.2. Không gian công cộng tại Việt Nam

Không gian công cộng tại Việt Nam từ thời phong kiến có thể được biết đến với hình ảnh cây đa, bến nước, đình làng, chợ, các đền đài, hội quán... Những không gian này được sử dụng thường xuyên và hiệu quả.

Hầu hết các làng quê truyền thống ở Việt Nam đều có những cây đa cổ thụ. Đây là nơi trẻ nhỏ tụ tập nô đùa; nơi người dân ngồi nghỉ chân sau những giờ lao động mệt nhọc.. cây đa còn biểu trưng

cho sự đoàn kết, tập hợp mọi người.

Hình 5: Hình ảnh cây đa ở làng quê Việt Nam [4]

Đình làng là nơi thờ thần Hoàng và cũng là ngôi nhà công cộng của làng. Đây là nơi người dân tụ họp để bàn tính việc chung của làng; là nơi diễn ra các hoạt động văn hóa, giải trí; là sợi dây gắn bó cộng đồng, biểu tượng quyền lực làng xã ngày xưa.

Hình 6: Đình làng - biểu tượng văn hóa trong đời sống người Việt [2]

Những con đường làng rợp bóng tre xanh, nơi kết nối tình người với những miền đất ngược xuôi. Vào những ngày hè oi bức, nơi đây ta có thể bắt gặp hình ảnh các cụ già cùng ngồi hóng mát, râm râm chuyện trò; hay vào những chiều dịu nắng, tiếng trẻ con nô đùa vang vọng một góc quê...

Hình 7: Trẻ em nô đùa dưới gốc tre làng [9]

Chợ quê, một hình ảnh thân thương bình dị đối với nhiều người dân quê, đây không chỉ là nơi mua bán, trao đổi hàng hóa mà còn là nơi giao lưu tình cảm, thăm hỏi bạn bè của những người thỉnh thoảng mới có dịp gặp nhau.

Hình 8: Một phiên chợ ở vùng quê Việt Nam [1]

Trong xã hội hiện đại, các không gian công cộng ngày càng đa dạng hơn. Không gian này có thể là các quảng trường chung của thành phố; các công viên, vườn hoa, khu vui chơi dành cho trẻ em hay các tuyến phố đi bộ... Đôi khi, một góc vỉa hè, những khoảng trống giữa các công trình... cũng có thể trở thành nơi gặp gỡ, chuyện trò.

Hình 9: Phố đi bộ Nguyễn Huệ - Tp Hồ Chí Minh [8]; Khoảng trống giữa công trình [3]

5. Kết luận

Không gian công cộng quyết định một phần không nhỏ đến chất lượng cuộc sống của người dân trong đô thị. Không gian công cộng cần được coi là các khu vực đa chức năng để tương tác xã hội và thể hiện văn hóa giữa nhiều người. Tuy nhiên tại Việt Nam, quá trình đô thị hóa nhanh chóng đang diễn ra một cách khó kiểm soát, tạo nên nhiều khu dân cư với tỷ lệ không gian công cộng thấp. Ngay cả các thành phố mới cũng chưa thật sự chú trọng đến việc dành quỹ đất cho không gian công cộng, so với những thành phần chức năng khác thì việc tổ chức không gian công cộng chưa được quan tâm đúng mức. Vì vậy, rất cần những nghiên cứu, hướng dẫn thực hiện, quản lý không gian công cộng trong các khu đô thị hiện nay. Trong không gian công cộng, người sử dụng vừa là người quan sát, lại vừa là người tham gia các hoạt động chung. Có đủ không gian công cộng cho phép các đô thị hoạt động hiệu quả hơn, góp phần cải thiện chất lượng cuộc sống của người dân trong đô thị.

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

- [1] Nguyễn Văn Bốn (30/01/2014). Chợ tết ngày xưa, <http://baoquangnam.vn/van-hoa/cho-tet-ngay-xua-16396.html>, xem 19/11/2020
- [2] Phương Hà (10/01/2016). Đình làng - biểu tượng văn hóa trong đời sống, <<https://baotintuc.vn/van-hoa/dinh-lang-bieu-tuong-van-hoa-trong-doi-song-20160109213003927.htm>>, xem 22/8/2020
- [3] Phương Huy (14 / 8 / 2011). Bóng đá trên sân bãi, <https://vi.wikipedia.org/wiki/T%E1%BA%ADp_tin:B%C3%B3ng_%C4%91%C3%A1_tr%C3%AAn_s%C3%A2n_b%C3%A3i.jpg>, xem 17/11/2020
- [4] Nguyễn Lê (23/0 5, 2012). Biểu tượng “Cây đa- giếng nước- sân đình” trong nền văn hóa truyền thống Việt Nam, <[https://sites.google.com/site/congdongsinhvienmangthit/bai-dhang-](https://sites.google.com/site/congdongsinhvienmangthit/bai-dhang-moi/bieutuong%E2%80%9CCayda-giengnuoc-sandinh%E2%80%9Dtrongnenvanhoatrueythongvietnam)

[moi/bieutuong%E2%80%9CCayda-giengnuoc-](https://sites.google.com/site/congdongsinhvienmangthit/bai-dhang-moi/bieutuong%E2%80%9CCayda-giengnuoc-sandinh%E2%80%9Dtrongnenvanhoatrueythongvietnam)

[sandinh%E2%80%9Dtrongnenvanhoatrueythongvietnam](https://sites.google.com/site/congdongsinhvienmangthit/bai-dhang-moi/bieutuong%E2%80%9CCayda-giengnuoc-sandinh%E2%80%9Dtrongnenvanhoatrueythongvietnam)>, xem 28/8/2020

[5] Ngân (07/08/2015). Quảng trường Roman Forum cổ xưa đầy hấp dẫn, <<https://www.tourchauau.net/quang-truong-roman-forum-co-xua-day-hap-dan.html>>, xem 20/8/2020

[6] Phạm Ngân (27/06/2014). Top 10 quảng trường lớn nhất thế giới, <<http://kyluc.vn/tin-tuc/top-the-gioi/top-10-quang-truong-lon-nhat-the-gioi>>, xem 28/8/2020.

[7] Huỳnh Chí Nghĩa (12/ 3/2019). Nơi nào rơm rạ nhớ nhau, <<http://tuyengiaoangiang.vn/tu-lieu-van-kien/37-van-hoa-van-nghe/gioi-thieu-tac-gia-tac-pham/7855-n%C6%A1i-n%C3%A0o-r%C6%A1m-r%E1%BA%A1-nh%E1%BB%9B-nhau.html>>, xem 17/11/2020.

[8] Mai Kim Thành (09/05/2015). Nguyễn Huệ - phố đi bộ đầu tiên tại Việt Nam, <https://m.aseantraveller.net/tin-tuc/830-nguyen-hue-pho-di-bo-dau-tien-tai-viet-nam.html>, xem 28/8/2020

[9] Phạm Tuấn Vũ (06/08/2019). Còn đâu những lũy tre làng, <http://www.tinmoitruong.vn/cua-so-tam-hon/con-dau-nhung-luy-tre-lang_41_56396_1.html>, xem 27/8/2020

[10] (08/02/2017). Công viên Ueno – điểm đến lý tưởng mùa hoa anh đào Nhật Bản, <<https://bestour.com.vn/cong-vien-ueno-diem-den-ly-tuong-mua-hoa-anh-dao-nhat-ban.html>>, xem 28/8/2020

[11] Theo Ancient Greek meeting place. Agora, <<https://www.britannica.com/topic/agora>>, xem 28/8/2020

[12] Garfield (27/11/ 2017), 19 of the most beautiful public spaces in the world, according to urban designers, <<https://www.businessinsider.com/beautiful-public-spaces-according-to-designers-2016-12>>, xem 21/7/2020.